

דניאי כמא קלנא ליס כל פעל דיני ילזם עליה ברכה כאן פעלא באטנא או טאהרא בל פעל טאהר כאמתתאל מצוה [בגא] רחה בדניה אמא מצות עשה שלתורה כלבאס אלציצית ואלתפלין ואמא מצוה מדברי סופרים אלדי נחן מאמורון מן קבלה תע עלי יד רסולה פי כתאבה באלקבול מנהם והו קולה ועשית על פי הדבר וכו' לא תסור וכו' והכדא קאלוא פי אלברכה עלי מצוה [עמ' 82] שלדבריהם היכן צונו מלא תסור ודלך כמצות נר¹ חנוכה וקריאת מגלה ונחו דלך פהדה אלאפעאל אלטאהרה הי אלתי ילזם עליה אלברכה ואלא פמן אפכר פי עקידה אלתוחיד ואצפי ניתה לאעתבאר עמום רבוביתה תע והו לא שך מעתמד אמתתאל אמרה תע וידעת היום והשבת אל לבבך וכו' ולא נקול יבארך אלקאדם בזעמה להדא אלאמר אלעטים בבאטנה וניתה והמתה קבל שרועה פיה אקב"ו לידע אותו לאן אללדין רתבוא אלברכות לס ירתבו [הא] אלא עלי אלאעמאל אלטאהרה וסננבהך עלי סר דלך ולא איצא כל פעל דניאי ילזם עליה ברכה לאן אלקאעד אדא עזם עלי אלמשי לא ילזמה אן יבארך קבל אן יתחרך ללמשי וכלך אלסאכן אדא חרך ידיה לנקלאן אמר מא ואלמגלוק אלעין אדא פתח עינה לירי ש"י מא כל ואחד מן האולא ואן כאן פאעלא פעלא דניאיא בלא שך והו תע מוגדה קוה דלך אלפעל ומקדרה

בין לצרכים דתיים בין לצרכים גשמיים, כפי שאמרנו, הנה לא על כל מעשה של צרכים דתיים מחויבים בברכה בין שהוא מעשה שבמהות הפנימית או שהוא נראה, אלא על מעשה נראה כקיום מצוה באיבר גופני, אם מצות עשה שלתורה כלבישת הציצית והתפלין ואם מצוה מדברי סופרים שהוא יתע' ציוונו על-ידי נביאו בתורתו לקבל מהם, ודבריו הם: "ועשית על פי הדבר וכו' לא תסור וכו'";⁴ וכך אמרו בברכה על מצוה [עמ' 82] שלדבריהם היכן ציוונו מלא תסור וזאת כמצות נר¹ חנוכה וקריאת מגלה וכד'. המעשים הנראים האלה הם אפוא שמחויבים בהם בברכה, שאם לא כן הרי מי שהוגה בעיקר הייחוד ומטהר כוונת לבו כדי לחשוב על כלל אלוהותו יתע', והוא, בלא ספק, נוהג על-פי קיום מצוותו יתע': "וידעת היום והשבת אל לבבך וכו'";² הנה אין אנו אומרים שמי שבא על-פי סברתו, לעניין גדול זה במהותו הפנימית ובכוונת לבו ובשאיפתו, שלפני שיתחיל בו יברך "אקב"ו לידע אותו", משום שאלה שתיקנו את הברכות לא תיקנון] אלא על המעשים הנראים. אנו עוד נזהירך לגבי סוד זה. וכן לא על כל מעשה של צרכים גשמיים מחויבים בברכה משום שהיושב, בהחליטו ללכת אינו מחויב לברך לפני שינוע ללכת, וכן היושב במנוחה, בהניעו ידיו להעביר דבר-מה, ומי שעניו עצומות בפתחו את עיניו כדי לראות דבר-מה, כל אחד מאלה, אף כי הוא עושה פעולה של צורך גשמי, בלא ספק, והוא יתע' ממציא לו את הכוח לאותה הפעולה

4 דברים יז, י-יא.

1 המלה "נר" נוספה בכה"י מעל השורה. 2 דברים ד, לט.

יצירות התורה
ואוצרות השנה

עליה ואלמנעם עליה בה פלא נקול יבארך
עלי דלך אלפעל לאנהם לם ירתבוא לנא פיה
ברכה ואלעלה פי דלך אן הדה אמור
מפעולה פי אכתר אלאחואל ולא ינפך
אלאנסאן מן אחדהא פי אכתר אוקאתה
פכאן יודי דלך אלי אן לא תעטל ברכה מן
פמה ואן ידהב מענאהא מן קלבה וקד יודי
דלך לשתי ברכות או אכתר פי וקת ואחד
מתל אן יחרך ידה לשיל מכדה ויפתח עינה
לרויה נקש כשבה וינצת בסמעה לסמאע
צות או כלאם פי וקת ואחד כל אלאפעא
אלדניאיה אלתי רתבוא עליה אלברכה הי
אכל אלאטעמה אללדידה ושרב [עמ' 82]
אלאשרבה אללדידה ושם אלרואיח אלטיבה
והדה הי אלתי סמאהא ז"ל ברכות ההנייה
ואפעאל אכר מן אפעאל אלחרכה ונחוהא
נדכרהא וננבה עלי תעלילהא כברכת מתיר
אסורים וזוקף כפופים ומלביש ערומים
וגירהא מן אלברכות אלתי נדכרהא ולא
איצא כל פעל יפעל בקצד או ינפעל בגיר
קצד ילזם עליה בעדה ברכה כל אפעאל
מכצועה נדכרהא בעצהא אלזמוא עליהא
ברכה בשם ומלכות ובעצהא אלזמוא עליהא
תסביחא ליס פיה ברכה בשם ומלכות
וסמית ברכות לכונהא תעטימא ותסביחא
שבה מעני אלברכות ולדלך הי קסם מן
אקסאם אלברכות חסבמא קסמנאה פי אול
הדא אלפצל ומלאף אלאמר פי אלברכות אן
כל אמר אלזמוא פיה ברכה מן קבלה או
בעדה יבארך עליה כמא אלזמוא צרורה וכל
ברכה לם ירתבוהא אן תברע אלאנסאן בהא
ובארכהא בשם ומלכות פקד תעדי לכונה
בארך ברכה שאינה צריכה כמא קדמנא

1 במקור נכתב "ולה" ותיקנתי ל"ולא".

ויקדר אלמחורע אן יעוץ ען דלך פי בעץ
אלאחואל אדא תחרכת לה ניה צאדקה
כאלצה בתעטים באטן או טאהר באיראד נץ
ינאסב תלך אלחאל או מא יקום מקאמה
בחית לא יכון תם ברכה בשם ומלכות והדא
נאדר אן יחתאג אליה לאן לא ילתגי לדלך
אלא אחאד פי אלנדרה ובעד הדא אלממהיד
נדכר פי הדא אלפצל אכתר אלברכות או
גמיעהא אלתי לים להא מוצע יכתץ בהא
ונגבה עלי מא יפתקר לתנביה מן אגראצהא
פנקול אן אלאפעאל אלדיניה אלתי אלזמוא
עליהא ברכה הי אלמצוות [עמ' 83] אל-
טאהרה כמא קלנא ועלה הדא מעניאן
כביראן אחדהמא אנה קד יפעל אלאנסאן
מצוה בגארחתה והו גאפל או דאהל וינקצי
טאהר אלפרץ למא קד תצמנה אלפקה
מצוות אינן צריכות כוונה לכנה לא יחצל
עלי גאיתהא אלשרעיה ודלך כמן ילבס
טלית פיה ציצת לידפי בה מן ברד אלהוא או
ליתוקי בה מן חר אלשמס קצי לא שך טאהר
אלמצוה בכון טליתו מצויצת לכנה מא
יחצל עלי אלגאיה אלתי קצדתהא אלשריעה
והי וזכרתם וכו' ולא תתורו וכו' והיתם
קדשים וכו' אלא באן יכון חאצר אלניה
ללבאסה עאלמא באן אללה תע אמרה
בלבאסה פיוגב לה דלך אפתכאר אלאמר
וקצדה פחצל עלי גאיתה פלדלך רתבוא
ברכה קבל אלמצוה לתכון תלך אלברכה
מנבהה עלי קצד אלמצוה פהדא אחד
אלמעניין ובחסב דלך יבין לך אלאסתגני ען

צריכה, כפי שהקדמנו; וירא ה' יכול,
לעתים, להמיר זאת — אם כוונת לב
אמיתית, כנה, מתעוררת בו לגידול במהות
פנימית או חיצונית — על-ידי אמירת פסוק
מתאים לאותו המצב או משהו במקומו,
באופן שלא תהיה שם ברכה בשם ומלכות,
וזה דבר שלעתים נדירות צריכים לו משום
שאין נזקקים לזה אלא אחדים, לעתים
נדירות. לאחר הקדמה זו נזכיר בפרק זה את
מרבית הברכות או את כולן אשר אין להן
מקום המיוחד להן, ונזהיר לגבי מה שצריך
להזהיר בעניינן, ונאמר שהמעשים של
הצרכים הדתיים שחייבו בהם ברכה הם
המצוות [עמ' 83] הנראות, כפי שאמרנו,
וסיבת זאת — שתי משמעויות גדולות:
האחת, שיש שהאדם עושה מצוה באחד
מאיבריו כשהוא מסיח דעתו או נבוך והוא
יוצא ידי חובת הצורה החיצונית של המצוה
בגלל מה שנכלל בהלכה — "מצוות אינן
צריכות כוונה",¹ אולם אין הוא משיג את
תכליתה ההלכתית וזאת כמי שלובש טלית
שיש בה ציצית כדי להתחמם בה מקור
הרוח או כדי להתגונן בה מפני חום השמש
הריהו בלא ספק יוצא ידי חובת הצורה
החיצונית של המצוה, משום שטליתו
מצויצת, אולם אין הוא משיג את התכלית
שהתורה התכוונה אליה והיא: "וזכרתם
וכו' ולא תתורו וכו' והייתם קדשים וכו'".²
אלא אם כן תתקיים אצלו כוונת הלב
בלבישתה בדעו שה' יתע' ציווהו ללבשה,
וזה יחייבו אפוא להרהר בדבר ולשאוף
אליו אזי ישיג את תכליתו; ומשום כך תיקנו
ברכה לפני המצוה כדי שאותה הברכה
תהיה מזהירה על כוונת המצוה. זוהי אחת
משתי המשמעויות; ובהתאם לכך מתבאר

לך חוסר ההזדקקות לברכה על המצוה שהיא עצמה מחשבה וכוונת לב. והשנייה, שהמצוות הנן תועלות דתיות ותענוגות נפשיים למאמינים הקדושים כשם שהמאכלות והמשקאות והבשמים הנם תועלות ותענוגות גשמיים לכל בני האדם; ואם צריך לגדלו יתע' ולשבחו על חסדיו שבצרכים הגשמיים, הנה מכל-שכן ועל אחת כמה וכמה, שיש לגדלו ולשבחו על חסדיו שבצרכים הדתיים. כלום לא ידועה לך תקנת הנביאים איך היא בברכת הפירות וכו' "אשר ברא כך" או "אשר עשה כך" וכד', ובברכת המצוות — "אשר קדשנו במצוות תיו" לפני "וצונו לעשות כך". ולגבי פירות הברכה על המצוות הבה נאמר, בהתאם לענין חבורנו, שכל מצוה מהמצוות, כוונתי מצות עשה המחויבת בכל מצב, [עמ' 83:] כתפלין וסוכה ואכילת מצה בלילי הפסח וכד', והן שקראונו ז"ל "חובה" ואשר חויבו באי-אלו נסיבות ומצבים כמעקה ומזוזה שחייב בהן מי שיש לו בית ובטלות אצל שוכני האוהלים או בתים שאינם מחויבים במזוזה ולא מעקה, ואילו הן הנקראות "מצוה" בלבד ואינן נקראות "חובה" באופן כללי, אלא "מצות עשה" הנעשות בין חובה בין שאינן חובה — מחויבים בהן בברכה שעה שעומדים לעשותן, קודם עשייתן, כפי שאמרו ז"ל: "כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן",¹ כוונתם קודם עשייתן, וזאת על-ידי שיאמר לפני עשיית אותה מצוה: "ברך את יי אלהי מל הע' אש קדש במצ' וצו לעשות כך וכך", אם "להניח תפלין" או "לישב בסוכה" או "לעשות מעקה" או "לקבוע מזוזה" וכד'; ומקצת מהמצוות מברך עליהן, לפני עשייתן, "על

אלברכה עלי אלמצוה אלתי דאתהא פכרה וניה ותאניהמא אן אלמצוות מנאפע דיניה ולדאת נפסאניה ללמתשרעין אלקדשים כמא אן אלמאכולאת ואלמשרובאת ואל-משוממאת מנאפע ולדאת גסמאניה לכל אלאדמיין ואדא כאן יגב אן יעטם תע ויסבח עלי נעמה אלדניאיה פבאלאחרי ואלאגדר אן יעטם ויסבח עלי נעמה אלדיניה אלא תרי תרתיב אלאנביא כיף הו פי ברכת הפירות ונחוהא אשר ברא כך או אשר עשה כך ונחו דלך ופי ברכת המצוות אשר קדשנו במצותיו קבל וצונו לעשות כך ולנקול פי תפציל אלברכה עלי אלמצוות בחסב גרץ כתאבנא אן כל מצוה מן אלמצוות אעני מצות עשה אלתי הי מתעינה עלי כל חאל [עמ' 83:] כאלתפלין ואלסוכה ואכילת מצה בלילי הפסח ונחוהא והי אלתי יסמונהא ז"ל חובה ואלתי הי מתעינה בקרינה מא וחאל מא כאלמעקה ואלמזוזה אלתי תלזם מן לה בית ותסקט ען סכאן אלכים או ביות לא ילזמהא מזוזה ולא מעקה והדה הי אלתי תסמי מצוה פקט ולא תסמי חובה באלגמלה כל מצות עשה תעמל בין חובה בין שאינה חובה ילזם עליהא ברכה ענד אלעזם עלי עמלהא קבל עמלהא כמא קאלוא ז"ל כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן יענוא קודם עשייתן ודלך באן יקול קבל עמל תלך אלמצוה בר את יי אלהי מל הע' אש קדש במצ' וצו לעשות כך וכך אמא להניח תפלין או לישב בסוכה או לעשות מעקה או לקבוע מזוזה ונחו דלך ובעץ אלמצוות יבארך עליהא קבל עמלהא על עשיית כך וכך מתל

אלשחיטה אלתי יבארך עליהא בר את יי
אלהי מל הע אש קדש במצ וצו על השחיטה
ונחו דלך ותעליל דלך תגדה פי הלכות
ברכות מן אלחבור ולא נטיל בדכרה לאנה
גיר לאזם לגרצנא ולא יגוז אן יפצל בין
אלברכה ובין אלמעני אלדי יבארך עליה
בכלאם מן גיר אלמעני ואן אפצל לזמתה
אעאדה אלברכה מתל דלך אן יבארך אשר
קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית תם
קאל לשכץ אסקני או אקף לי ונחו דלך קבל
אן ילבס אלציצית ילזמה אעאדה אלברכה
ולא יגוז לה לבאס אלציצית חתי יעוד
יבארך תאניה ואן כאן אלכלאם אלדי אפצל
בה מן מעני אלדי בארך עליה מתל אן
יבארך עלי אלציצית ויקול [עמ' 84] לשכץ
נאולני הדא אלציצית אלבסה ונחו דלך פלא
ילזמה אעאדה ועלי דלך קס פי כל אלברכות
ברכות המצוות וגירהא ומן פאתתה אלברכה
קבל עמל אלמצוה אמא סהוא או עמדא
פלה אסתדראכהא מהמא הו מנאשב תלך
אלמצוה מתאל דלך מן פאתתה אלברכה
קבל לבאס אלציצית לה אן יסתדרך אלברכה
טולמא אלציצית עליה ואן למ יסתדרך
אלברכה ולא דכרהא חתי קלע אלציצית
פלם יבק להא אסתדראך וכדלך אן כאנת
תלך אלמצוה מזה ^{אין צורך} ^{אין צורך} פלהא קצירה במרה
ונסי אלברכה או תרכהא קבל עמל אלמצוה
פליס להא אסתדראך ודלך כמן דבא או סמר
מזוזה בלא ברכה ועלי דלך יקאס פי גיר
ברכת המצוות ואלדי בינאה פי מצות
דאוריתא ילזם מתלה פי מצוות דרבנן
יבארך עלי אלחובה מנהא כנר חנוכה

עשיית כך וכך", כמו השחיטה שמברך
עליה: "בר את יי אלהי מל הע אש קדש
במצ וצו על השחיטה" וכד', ואת הנימוק
לכך תמצא בהלכות ברכות בחבור,² ולא
נאריך להזכירן משום שזה בלתי מחויב
לענייננו. ואין ראוי להפסיק בין הברכה ובין
המשמעות שמברך עליה על-ידי דיבור
שמחוץ למשמעות, ואם הפסיק מחויב
לחזור על הברכה, כגון שיברך "אשר קדשנו
במצותיו וצונו להתעטף בציצית" ואחר-כך
אמר לאדם "השקני" או "המתן לי" וכד'
קודם שיתעטף בציצית מחויב לחזור על
הברכה ואין מותר לו להתעטף בציצית עד
אשר יחזור לברך שנית; ואם הדיבור שהוא
הפסיק בו הנו מאותה המשמעות שבירך
עליה, כגון שיברך על הציצית ויאמר
[עמ' 84] לאדם: "הבא לי ציצית זו כדי
שאתעטף בה" וכד', הרי שאינו מחויב
לחזור; והקש, בהתאם לכך, על כל הברכות
— ברכות המצוות וזולתן. ומי ששכח את
הברכה לפני עשיית המצוה, אם מתוך היסח
הדעת או במזיד, יכול לתקן הטעות כל עוד
הוא קשור באותה מצוה, כגון זה ששכח את
הברכה לפני שהתעטף בציצית, יכול לתקן
את הברכה כל עוד הציצית עליו; ואם לא
יתקן את הברכה ולא נזכר בה עד אשר הסיר
את הציצית הרי שאין לו עוד אפשרות
לתקן; וכן אם זמן עשיית אותה המצוה היה
קצר מאוד ושכח את הברכה או שהזניחה
לפני עשיית המצוה הרי שאינו יכול לתקן,
וזאת כמי ששחט או שקבע מזוזה בלא
ברכה; ועל-פי זה מקישים על מה שזולת
ברכת המצוות. ומה שביארנוהו על מצוות
דאוריתא, מחויבים בשכמותו גם במצוות
דרבנן: מברך על החובה מהן כנר חנוכה